

Bispen paa Børglum og hans Frænde

H.C. Andersen – Hans Christian Andersen eventyr

Bispen paa Børglum og hans Frænde -

1865

Nu ere vi oppe i Jylland, helt ovenfor Vildmosen; vi kunne høre "Vestervovvov", høre, hvor det ruller, det er ganske næved; men foran os løfter sig en stor Sandhøide, den har vi længe seet, og vi kjøre endnu henimod den, langsommelig kjøre vi i det dybe Sand. Oppe paa Sandhøiden ligger en stor, gammel Gaard, det er Børglum Kloster, den største Fløi er endnu Kirken; derop komme vi nu i den sildige Aften, men Veiret er klart, det er lyse Nætter; man seer saa langt, saa langt vidt omkring, over Mark og Mose ned til Aalborg Fjord, over Hede og Eng, lige ud over det mørkeblaae Hav.

Nu ere vi deroppe, nu rumle vi ind mellem Lo og Lade, og svinge om, ind ad Porten til den gamle Borggaard, hvor Lindetræerne staae i Række langs Muren; der have de Ly for Vind og Veir, derfor groe de, saa Grenene næsten skjule Vinduerne.

Vi gaae op ad den steenlagte Vindeltrappe, vi gaae hen ad de lange Gange under det Bjælkeværks Loft, Vinden suser her saa underlig, ude eller inde, man veed ikke rigtig, hvor det er, og saa fortæller man – ja man fortæller saa Meget, man seer saa Meget, naar man er bange eller vil gjøre Andre bange.

H C Andersen, Bispen på Børglum og hans Frænde

De gamle, afdøde Kanniker, siger man, glide stille forbi os ind i Kirken, hvor Messen synges, man kan høre det i Vindens Suus; man bliver saa underlig stemt derved, man tænker paa de gamle Tider – tænker, saa at man er i den gamle Tid.

- Der er en Stranding paa Kysten, Bispens Folk ere dernede, de skaanede ikke dem, Havet skaanede; Søen skyller bort det røde Blod, som flød fra de knuste Pander. Det strandede Gods er Bispens, og der er meget Gods. Søen ruller op Anker og Tønde, fyldt med kostelig Viin til Klostrets Kjælder, og i den er allerede fuldt op af Øl og Mjød; der er fuldt op i Kjøkkenet af fældede Dyr, af Pølse og Skinke; i Dammene derude svømmer den fede Brasen og den lækkre Karudse. Bispen paa Børglum er en mægtig Mand, han har Land i Eie, og mere vil han vinde; Alt maa bøie sig for Oluf Glob. I Thy er død hans rige Frænde. "Frænde er Frænde værst," det maa Enken dernede sande. Hendes Huusbond raadede der over det hele Land, kun ikke over det geistlige Gods; Sønnen er i fremmed Land; alt som Dreng sendtes han derud at lære fremmed Skik, som hans Hu stod til; i Aaringer hørtes ikke fra ham, maaskee er han lagt i sin Grav, og kommer altsaa aldrig hjem at raade, hvor nu hans Moder raader.

"Hvad, skal Kvinde raade?" siger Bispen. Han sender hende Stævning og lader hende kalde til Thinge; men hvad hjælper ham det? Hun veg aldrig af fra Loven, og hun har Styrke i sin retfærdige Sag.

Bisp Oluf til Børglum, hvad pønser Du paa? Hvad skriver Du ned paa det blanke Pergament? Hvad gjemmer det under Segl og Baand, idet Du giver det til Rytter og Svend, der ride med det afsted ud af Landet, langveis bort, til Pavens By.

Det er Løvfaldstid, Strandingstid; nu kommer den iisnende Vinter.

Tvende Gange kom den, nu sidst kommer den heroppe med Velkomst til Rytter og Svend, der med paveligt Brev vende hjem fra Rom, Bandbrev over Enken, der turde krænke den fromme Bisp. "Forbandelse være over hende og Alt, hvad hendes er! Udstødt være hun af Kirke og Menighed! Ingen yde hende hjælpsom Haand; Frænder og Venner skye hende som Pest og Spedalskhed!"

"Det skal knækkes, som ikke vil bøies!" siger Bispen paa Børglum.

De slippe hende Allesammen; men hun slipper ikke sin Gud, han er hende Værn og Væрге.

Et eneste Tyende, en gammel Pige, bliver hende tro; med hende gaaer hun bag Ploven, og Kornet groer, skjøndt Jorden er forbandet af Pave og Bisp.

"Du Helveds Barn! Jeg skal dog faae min Villie!" siger Børglums Bisp, "nu rører jeg Dig med Pavens Haand, til Stævning og Dom!"

Da spænder hun for Vognen de to sidste Oxer, hun eier, sætter sig op med sin Pige og kører hen over Heden, ud af det danske Land; hun kommer som Fremmed til fremmed Folk, hvor fremmed Tungemaal tales, fremmed Skik bliver øvet; langt bort, hvor de grønne Høie løfte sig til Bjerge og Vinen groer. Der kommer reisende Kjøbmænd, de speide angest fra deres varebelæssede Vogne, frygte for Overfald af Røveriddernes Svende. De to fattige Kvinder paa det uselige Kjøretøi, trukket af to sorte Oxer, køre trygt i den usikre Huulvei og i de tætte Skove. Det er i Franken, her møder hun en stadselig Ridder, ham følge tolv stridsklædte Svende; han standser og seer paa det underlige Tog, og spørger de to Kvinder om deres Reises Maal, og fra hvilket Land de komme; da nævner den yngste Thy i Danmark, melder sin Sorg og Elende, og snart faaer det Ende, Vorherre har ledet det saa. Den fremmede Ridder er hendes Søn. Han rækker hende Haanden, han tager hende i Favns; og Moderen

H C Andersen, Bispen på Børglum og hans Frænde

græder, det kunde hun ikke i Aaringer, men vel bide sig i Læben, saa de varme Blodsdraaber piblede frem.

Det er Løvfaldstid, det er Strandingstid, Havet ruller Viinfade i Land til Bispens Kjælder og Køkken; der braser over Flammen det spiddede Vildt; deroppe er luunt inden Døre, nu da Vinteren bider paa. Der høres Nyt: Jens Glob til Thy er vendt hjem med sin Moder; Jens Glob gjør Stævning, han stævner Bispen for geistlig Ret og Lands Lov og Ret.

“Det skal hjælpe ham stort!” siger Bispen. “Lad bare din Trætte fare, Ridder Jens!”

Det er Løvfaldstid, i det næste Aar, det er Strandingstid, nu kommer den iisnende Vinter; de hvide Bier sværme, de stikke i Ansigtet, til de selv smelte.

Det er frisk Veir idag, sige Folk, naar de have været udenfor Døren. Jens Glob staaer i Tanker, saa han svier sin side Kjole, ja brænder Hul i den

“Du Børglums Bisp! jeg magter Dig dog! Under Pavens Kappe kan Loven ikke naae Dig, men Jens Glob skal naae Dig!”

Saa skriver han et Brev til sin Svoger, Herr Oluf Hase i Salling, stævner ham til at komme Juleaften til Ottesang i Hvidberg Kirke; derovre skal Bispen læse Messe, derfor reiser han fra Børglum til Thyland, det kjender og veed Jens Glob.

Eng og Mose ligge med Iis og Sne, de bære baade Hest og Rytter, det hele Tog, Bispen med Klerke og Svende; de ride den korteste Vei mellem de skjøre Rør, hvor Vinden suser sørgeligt.

Blæs i din Messingtrompet, du ræveskindsklædte Spillemand! det klinger godt i den klare Luft. Saa ride de over Hede og Mose, Fata Morganas Enghave i den varme Sommerdag, Syd paa, de ville til Hvidberg Kirke.

Vinden blæser stærkere i sin Trompet, den blæser en Storm, et Guds Veir, det voxer i voldelig Vælde. Til Guds Huus i det Guds Veir gaaer det afsted. Guds Huus staaer fast, men det Guds Veir farer hen over Mark og Mose, over Fjord og Hav. Børglum Bisp naaer til Kirke, det magter nok neppe Herr Oluf Hase, ihvor skrappt han rider. Han kommer med sine Mænd hinsides Fjorden Jens Glob til Hjælp, nu Bispen skal stævnes for den Høiestes Dom.

Guds Huus er Retssalen, Alterbordet Rettergangsbord; Lysene ere alt tændte i de svære Messingstager. Stormen læser op Klage og Dom. Det suser i Luften, over Mose og Hede, over de rullende Vande. Ingen Færge sætter over Fjorden i sligt Guds Veir.

Oluf Hase staaer ved Ottesund; der afskediger han sine Mænd, skjenker dem Hest og Harnisk, giver dem Orlov at drage hjem og Hilsen til sin Hustru; alene vil han friste sit Liv i det brusende Vand; men de skulle vidne for ham, at det ikke er hans Skyld, Jens Glob staaer uden Undsætning i Hvidberg Kirke. De trofaste Svende slippe ham ikke, de følge ham ud i det dybe Vand. De ti skylles bort; Oluf Hase selv og to af hans Smaadrenge naae den anden Bred; endnu have de fire Miil at ride.

Det er Midnat forbi, det er Julenat. Vinden har lagt sig; Kirken er oplyst; det straalende Skjær skinner gjennem Ruderne ud over Eng og Hede. Ottesangen er endt forlængst; i Guds Huus er der stille, man kan høre Voxet dryppe fra Lyset paa Gulvets Sten. Nu kommer Oluf Hase.

H C Andersen, Bispen på Børglum og hans Frænde

I Vaabenhuset byder Jens Glob ham "Goddag! nu har jeg forliget mig med Bispen!"

"Det har Du gjort?" siger Oluf, "da skal hverken Du eller Bispen komme med Livet fra Kirken!"

Og Sværdet farer af Skeden, og Oluf Hase slaaer til, saa Planken splintres i Kirkens Dør, den, Jens Glob slaaer i mellem ham og sig.

"Hold inde, kjære Svoger, see først paa Forliget! Jeg har slaget Bispen og alle hans Mænd. De sige ikke et Muk meer i den hele Sag, og jeg ikke heller om al den Uret, der er skeet min Moder!"

Tanderne i Lysene paa Alteret skinne saa røde, men rødere skinner det fra Gulvet; der ligger i Blod Bispen med kløvet Pande, og dræbte ligge alle hans Svende; der er lydløst og stille i den hellige Julenat.

Men tredie Juledags Aften ringe i Børglum Kloster Klokkerne til Lig; den dræbte Bisp og de slagne Svende blive stillede til Skue under en sort Baldakin med floromsvøbte Candelabrer. I Sølvmons-Kaabe, med Krumstav i de magtløse Hænder, ligger den Døde, den engang mægtige Herre. Røgelsen dufter, Munkene syngte; det klinger som Klage, det klinger som en Vredens og Fordømmelsens Dom, som maa den høres vidt over Land, baaren af Vinden, sjungen med af Vinden; den lægger sig vel til Hvile, men aldrig dør den, altid hæver den sig igjen og synger sine Sange, synger dem ind i vor Tid, synger heroppe om Bispen paa Børglum og hans haarde Frænde; det høres i den mørke Nat, høres af den frygtsomme Bonde, som paa den tunge Sandvei kjører forbi Børglum Kloster; høres af den lyttende Søvnløse i Børglums tykmurede Stuer, og derfor pusler det i de lange, lydskingrende Gange, der føre hen til Kirken, hvis tilmurede Indgang længst er tillukket, men ikke for Overtroens Øine; de see endnu Døren der, og den aabner sig, Lysene fra Kirkens Messingkroner skinne, Røgelsen dufter, Kirken straaler i Fortids Pragt, Munkene syngte Messe over den dræbte Bisp, der ligger i Sølvmons-Kaabe, med Bispestav i sin magtløse Haand, og fra hans blege, stolte Pande skinner den blodige Vunde, den skinner som Ild; det er Verdens Sind og onde Lyster, som brænde ud.

Synk i Graven, synk i Nat og Glemsel, uhyggelige Minder fra gamle Dage!

Hør Vindens Kast, den døver det rullende Hav. Det er en Storm derude, der vil koste Menneskers Liv! Havet har ikke skiftet Sind med den nye Tid. Det er inat bare Mund til at sluge, imorgen maaskee klart Øie til at speile sig i, som i gammel Tid, den vi nu have begravet. Sov blidelig, om Du mægter det!

Nu er det Morgen.

Den nye Tid skinner med Solskin ind i Stuen! Vinden tager Tag endnu. Der meldes om Stranding, som i gammel Tid.

Inat, dernede ved Løkken, den lille Fiskerby med de røde Tage, vi see den fra Vinduerne heroppe, er strandet et Skib. Det stødte paa noget ude, men Redningsraketten bandt Bro mellem Vraget og det faste Land, frelste bleve Alle, der vare ombord, de kom i Land og tilsengs; idag ere de indbudne paa Børglum Kloster. I de hyggelige Stuer ville de finde Gjestfrihed og møde milde Øine, kunne hilse i deres eget Lands Sprog; fra Claveret klinger Hjemlandets Melodier, og før disse ere endte, bruser en anden Stræng, lydløs og dog saa klangfuld og sikker: Tanke-Budstikken naaer til de Skibbrudnes Hjem i fremmed Land, og melder om deres Frelse; da føler Sindet sig let, da kan der trædes en Dands ved Gildet iaften i Børglums Borgestue. Vals og Langtur ville vi træde, og Sange skulle synges om Danmark og "den tappre Landsoldat" i den nye Tid.

H C Andersen, Bispen på Børglum og hans Frænde

Velsignet være Du! Nye Tid, rid paa den rensede Luftstrøm Sommer i By! lad dine Solstraaler lyse ind i Hjerter og Tanker! paa din straalende Grund svæve forbi de mørke Sagn fra de haarde, de strenge Tider!

